

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2010. gada 31. martā

lietā Nr. 2009-76-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Kristīne Krūma un Viktors Skudra,

pēc Ulda Mugareviča konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2010. gada 9. martā tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par likuma “Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” pārejas noteikumu 20. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. 2009. gada 16. jūnijā Saeima pieņēma un 2009. gada 30. jūnijā Valsts prezidents izsludināja likumu “Grozījums likumā “Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm””. Tas stājās spēkā 2009. gada 1. jūlijā. Minētais likums papildināja likuma “Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” (turpmāk – Izdienas pensiju likums) pārejas noteikumus ar 20. punktu (turpmāk – apstrīdētā norma) šādā redakcijā:

“No 2009. gada 1. jūlija līdz 2012. gada 31. decembrim izdienas pensijas saņēmējam, kurš 2009. gada 1. jūlijā ir obligāti sociāli apdrošinātā persona (darba ņēmējs vai pašnodarbinātais), izdienas pensiju pārrēķina un samazina par 70% no aprēķinātā izdienas pensijas apmēra. Izdienas pensijas apmērs atjaunojams ar tā mēneša pirmo datumu, kas seko mēnesim, kurā zaudēts obligāti sociāli apdrošinātās personas statuss.”

2. Pieteikuma iesniedzējs Uldis Mugarevičs (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) ir atvaļināts policijas pulkvežleitnants. Saskaņā ar Izdienas pensiju likumu viņam 2001. gadā piešķirta izdienas pensija. Apstrīdētās normas spēkā stāšanās un pieteikuma iesniegšanas laikā viņš strādāja Valsts ieņēmumu dienestā. Saskaņā ar apstrīdēto normu Pieteikuma iesniedzējam laikā pēc 2009. gada 1. jūlija izdienas pensija tikusi pārrēķināta un izmaksāta 30 procentu apmērā no iepriekš aprēķinātā pensijas apmēra. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 109. pantu, un lūdz atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža.

Pieteikumā norādīts, ka izdienas pensijas izmaksa 30 procentu apmērā faktiski atstājot attiecīgo personu bez sociālā nodrošinājuma. Pieteikuma iesniedzējs nenoliedz, ka sociālo tiesību realizācija valstī ir atkarīga no ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem, taču norāda uz Satversmes tiesas spriedumos nostiprināto atziņu, ka tad, ja Saeima Satversmē ir iekļāvusi sociālās tiesības un šo tiesību saturu konkretizējusi likumos, tās kļuvušas par indivīda tiesībām. Izdienas pensiju likuma normas, kas reglamentē attiecīgās pensijas piešķiršanas kārtību, esot palikušas nemainīgas. Ar apstrīdēto normu esot tikai ierobežota šo normu darbība noteiktā laika posmā. Līdz ar to apstrīdētā norma ierobežojot Satversmes 109. pantā noteiktās pamattiesības uz sociālo nodrošinājumu.

Pieteikuma iesniedzējs uzsver, ka sociālās drošības pasākumiem esot ne vien ekonomiskā funkcija – kompensēt ienākumu zudumu, bet arī sociālā funkcija – nodrošināt indivīdam iespēju saglabāt pilnvērtīga sabiedrības locekļa statusu. Apstrīdētā norma šo funkciju neveicot. Lai arī tā pieņemta ar mērķi atrisināt valstī pastāvošās finansiālās problēmas, radīt budžeta līdzekļu ekonomiju un līdzsvarot visu valsts sociālā nodrošinājuma saņēmēju intereses, vienlaikus šī norma esot vērsta arī uz to, lai radītu apstākļus, kas spiež pensionāru

pamest algotu darbu. Lai gan apstrīdētās normas darbība ir ierobežota laikā, pēc būtības tās sekas esot neatgriezeniskas, jo pastāvot visai maza varbūtība, ka pensionārs, kas atstājis algotu darbu, varēs tajā atgriezties pēc tam, kad apstrīdētajā normā paredzētā ierobežojuma termiņš būs beidzies, proti, pēc 2012. gada 31. decembra.

Pieteikumā uzsvērts, ka apstrīdētajā normā ietverts tikai viens kritērijs – personas atrašanās obligāti sociāli apdrošinātās personas statusā. Pensijas apmēra ierobežojumā netiekot ņemta vērā ienākumu esamība un to apmērs.

Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, apstrīdētā norma neatbilst samērīguma principam. Nosakot apstrīdētajā normā personas pamattiesību ierobežojumu, Saeima neesot izvērtējusi, vai sabiedrība gūs labumu no tā, ka izdienas pensionāri darba tirgū tiks nomainīti ar citām personām. Savukārt mērķi – budžeta līdzekļu ekonomēšanu – apstrīdētā norma nemaz nevarot sasniegt, ja vairums no strādājošiem izdienas pensionāriem izvēlas pārtraukt darba attiecības. Saeima neesot izvērtējusi nedz šo apstrīdētās normas ietekmes aspektu, nedz arī iespējamību, ka daļa izdienas pensionāru varētu turpināt darbu, saņemot atalgojumu „aploksnēs”, nemaksājot nodokļus un līdz ar to vēl vairāk samazinot valsts budžeta ieņēmumus. Turklāt apstrīdētā norma varot izraisīt daļēju pensiju sistēmas sagrāvi, jo radīšot sabiedrībā neuzticību šai sistēmai.

Pieteikumā izteikts viedoklis, ka apstrīdētā norma bez objektīva pamata pieļaujot atšķirīgu attieksmi pret izdienas pensionāriem salīdzinājumā ar citām sabiedrības grupām, kurām sociālais nodrošinājums vai citi ienākumi tiek izmaksāti no valsts budžeta līdzekļiem. Izdienas pensionāriem, salīdzinot ar minētajām sabiedrības grupām, esot noteikts nesamērīgi liels aprēķinātās pensijas samazinājums, proti, 70 procenti.

Pieteikuma iesniedzējs uzsver, ka pat attiecīgā likumprojekta anotācijā esot norādīts uz iespējamo risku, ka tas neatbilst Satversmei.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto normu, – Saeima – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēja viedoklim un uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Atbildes rakstā norādīts, ka, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, jāņem vērā objektīvi faktori, kas saistīti ar ekonomisko situāciju valstī un Latvijas valsts budžeta iespējām apstākļos, kad tautsaimniecības stāvoklis būtiski pasliktinājies. Iekšzemes kopprodukta kritums salīdzināmajās cenās pret atbilstošo iepriekšējā gada periodu 2009. gada pirmajā ceturksnī bijis 18 procenti, bet otrajā ceturksnī – 19,6 procenti. Lielais ekonomiskās aktivitātes kritums izraisījis būtisku valsts budžeta ieņēmumu kritumu. 2009. gada sešos mēnešos konsolidētā valsts budžeta ieņēmumi bijuši 2052 miljoni latu, tas ir, par 363,4 miljoniem latu jeb 15 procentiem mazāk nekā 2008. gada sešos mēnešos. 2009. gada sešos mēnešos valsts konsolidētā budžeta finansiālais deficīts sasniedzis 449,9 miljonus latu.

Šādos apstākļos Saeima bijusi spiesta veikt efektīvus pasākumus, lai apturētu valsts ekonomikas lejupslīdi, saglabātu funkcionēt spējīgu finanšu sistēmu un līdzsvarotu sabiedrības vēlmes ar to īstenošanas iespējām. Turklāt saskaņā ar 2009. gada 11. marta Deklarāciju par Ministru kabineta iecerēto darbību valdība esot apņēmusies panākt budžeta deficīta samazinājumu. Tas izrietējis gan no saistībām pret Eiropas Komisiju un Starptautisko Valūtas fondu, gan arī no apņemšanās apturēt valsts ekonomikas lejupslīdi.

Saeima norāda, ka likumā “Grozījumi likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam”” ministriju un citu centrālo valsts iestāžu budžetiem esot ielānots būtisks izdevumu samazinājums, lai panāktu budžeta konsolidāciju 500 miljonu latu apmērā. Šie budžeta konsolidācijas pasākumi esot balstīti uz 2009. gada 11. jūnijā noslēgto vienošanos starp valdību veidojošajām politiskajām partijām, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru un Latvijas Pensionāru federāciju (turpmāk – 2009. gada 11. jūnija vienošanās).

Lai nodrošinātu budžeta izdevumu samazināšanu, ticis plānots plašs pasākumu kopums, tostarp izdevumu samazināšana ministrijās un citās centrālajās iestādēs, veicot institucionālās un nozaru politikas izmaiņas, kā arī struktūru optimizēšanu. Grozījumi izdienes pensijas reglamentējošajos likumos, tostarp arī apstrīdētā norma un likums “Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009. gada līdz 2012. gadam” esot vērsti uz šo pašu mērķi. Apstrīdētā norma vienlaikus nodrošinot līdzekļu ekonomiju gan pamatbudžetā, gan speciālajā budžetā. Proti, izdienes pensijas Iekšlietu

ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm tiekot maksātas gan no pamatbudžeta programmas 38.02.00 "Izdienas pensijas, pabalsti un kompensācijas", gan no valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta atbilstoši Izdienas pensiju likuma 5. panta septītās daļas noteikumiem.

2009. gada 1. septembrī bijuši 6706 minēto izdienas pensiju saņēmēji, tostarp lielākā daļa – personas no 50 gadu vecuma līdz 61 gada vecumam. Apstrīdētā norma attiecoties tikai uz 1495 personām, no kurām 1065 personas izdienas pensijas saņemot attiecīgās pamatbudžeta programmas ietvaros, bet 430 personas – no valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta.

Saeima uzsver, ka sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta darbības princips esot pašfinansēšanās, proti, sociālās apdrošināšanas normatīvie akti paredzot visciešāko saikni starp sociālās apdrošināšanas iemaksām un sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem. Latviju piemeklējušās ekonomiskās krīzes rezultātā samazinoties strādājošo darba ienākumi un pieaugot bezdarbs. Rezultātā esot būtiski samazinājušies ieņēmumi speciālajā budžetā, ko pamatā veido sociālās apdrošināšanas iemaksas. Ievērojot sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta izpildi un ieņēmumu prognozes, kā arī nākamajiem gadiem plānotos izdevumus, varot secināt, ka valsts speciālā budžeta uzkrājums tiktu izlietots jau pāris gadu laikā, ja Saeima neveiktu attiecīgus pasākumus.

Atbildes rakstā izteikts viedoklis, ka apstrīdētā norma nav pretrunā ar Satversmes 109. pantu, jo sociālās tiesības esot īpašas un atšķirīgas tiesības. Šo tiesību īstenošana esot atkarīga no katras valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem. Ekonomiskā izaugsme un nodarbinātība esot augstāka līmeņa sociālās aizsardzības sistēmas priekšnosacījumi. Laikā no 2002. gada līdz 2008. gadam, paaugstinoties valsts ekonomiskās izaugsmes tempiem un attiecīgi pieaugot arī speciālā budžeta ieņēmumiem, gan vecuma pensiju, gan arī izdienas pensiju apmērs esot būtiski palielinājies. Piemēram, izdienas pensija Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekam ar speciālo dienesta pakāpi 2005. gadā bijusi apmēram 122 lati, bet 2009. gadā – jau apmēram 220 latu.

Saeima uzskata, ka apstrīdētā norma paredz terminētu izdienas pensijas apmēra samazinājumu. Tā esot jāskata kontekstā ar ekonomiskās situācijas uzlabošanos vai pasliktināšanos.

Apstrīdētajā normā ietvertajam ierobežojumam esot legītīms mērķis, proti, aizsargāt ne tikai speciālā budžeta intereses, bet arī Satversmes 116. pantā minēto konstitucionālo vērtību – citu cilvēku labklājību, ņemot vērā valsts pienākumu arī nākotnē nodrošināt gan valsts pensijas, gan citus sociālos pakalpojumus.

Šo mērķi neesot iespējams sasniegt ar citiem Saeimas un Ministru kabineta kompetencē esošiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Speciālā budžeta izdevumu samazināšanai hipotētiska alternatīva varētu būt tā ieņēmumu palielināšana, paaugstinot iemaksu likmes darba devējiem un nodarbinātajiem. Šāda alternatīva radītu veselu virkni nelabvēlīgu seku, kas ilgtermiņā ļoti negatīvi ietekmētu valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Saeima uzskata, ka izraudzītie līdzekļi minēto mērķu sasniegšanai ir piemēroti, jo ar apstrīdētās normas pieņemšanu tiekot panākta budžeta līdzekļu ekonomija un sabalansētas visu valsts sociālā nodrošinājuma ņēmēju intereses. Līdz ar to apstrīdētā norma esot uzskatāma par samērīgu jeb atbilstošu mērķa sasniegšanai, jo labums, ko iegūstot sabiedrība, esot lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

Atbildes rakstā norādīts, ka apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums esot iecerēts kā terminēts risinājums.

Secinājumu daļa

4. Saeima uzsver, ka apstrīdētā norma ir pieņemta valsts ekonomiskās lejupslīdes apstākļos, lai nodrošinātu likumā “Grozījumi likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam”” plānoto izdevumu samazinājumu – budžeta konsolidāciju 500 miljonu latu apmērā. Šie budžeta konsolidācijas pasākumi esot balstīti uz 2009. gada 11. jūnija vienošanos. Apstrīdētā norma izstrādāta un pieņemta vienota pasākumu kopuma ietvaros un vienlaikus ar likumu “Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009. gada līdz 2012. gadam” (turpmāk – Izmaksu likums).

Satversmes tiesa 2009. gada 21. decembra spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 (turpmāk arī – Spriedums lietā Nr. 2009-43-01), kā arī vairākos citos spriedumos

jau ir izvērtējusi būtiskus jautājumus gan attiecībā uz minēto likumprojektu paketi, gan arī attiecībā uz valsts vispārējiem pienākumiem apstākļos, kad valsts budžeta ieņēmumi būtiski samazinās. Līdz ar to izskatāmās lietas ietvaros nav nepieciešams atkārtoti vērtēt šos jautājumus attiecībā uz apstrīdētās normas pieņemšanu.

4.1. Tā Satversmes tiesa jau vairākos spriedumos ir secinājusi, ka 2009. gadā Latvijas valsts ekonomiskās lejupslīdes situācijā bijusi spiesta veikt budžeta izdevumu būtisku samazinājumu, tostarp vispārēju atalgojuma samazinājumu no budžeta finansētajās institūcijās (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra spriedumu lietā Nr. 2009-11-01*). Līdz ar to izskatāmās lietas ietvaros nav nepieciešams no jauna pārliecināties par to, ka apstrīdētās normas pieņemšanas laikā valstī pastāvēja steidzama nepieciešamība samazināt gan valsts pamatbudžeta, gan arī valsts sociālā budžeta izdevumus.

4.2. Satversmes tiesa ir arī uzsvērusi, ka “valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums savas saistības sociālo tiesību jomā samērot ar savām ekonomiskajām iespējām. Pretējā gadījumā apgrūtināta var tikt citu valsts pienākumu izpilde, tajā skaitā citu sociālo tiesību realizēšana” (*Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 22.3. punkts*). Valsts garantētais sociālo tiesību nodrošinājuma apmērs var mainīties atkarībā no valsts rīcībā esošo finanšu līdzekļu apjoma (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 24. punktu*). Valsts var ierobežot izmaksas sociālajā jomā, ja to atsver sabiedrības intereses un citu cilvēku tiesības uz valsts sniegtu finansiālu atbalstu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 15. marta sprieduma lietā Nr. 2009-44-01 16. punktu*). Līdz ar to izskatāmās lietas ietvaros nav nepieciešams no jauna pārliecināties par to, ka apstrīdētās normas pieņemšanas laikā likumdevējs bija tiesīgs veikt pasākumus, kas vērsti uz tādu izmaksu samazinājumu, kas tiek izdarītas no valsts pamatbudžeta vai sociālā budžeta.

4.3. Satversmes tiesa jau iepriekš ir norādījusi, ka ekonomiskās lejupslīdes apstākļos, lai iespēju robežās mazinātu tās nelabvēlīgās sekas, likumdevēja rīcībai jābūt pēc iespējas ātrākai, saskaņotākai un izlēmīgākai. Attiecīgo pasākumu veikšanai likumdevējam ir saprātīga rīcības brīvība. Tomēr valsts ekonomiskā situācija vai nepieciešamība samazināt budžeta deficītu, nepastāvot citiem legītimajiem mērķiem, nevar kalpot par vispārīgu attaisnojumu tam, ka

valsts atkāpjas no personām iepriekš piešķirtajām tiesībām (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 15. marta sprieduma lietā Nr. 2009-44-01 21. punktu*). “Neatkarīgi no ekonomiskās situācijas valstī likumdevējam ir saistošas Satversmē noteiktās personu pamattiesības” (*Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 24. punkts*). Līdz ar to apstrīdēto normu pieņemšana konkrētajā ekonomiskajā situācijā pati par sevi neapstiprina to atbilstību Satversmei.

5. Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 secināts, ka Izmaksu likumā paredzētās izdienas pensiju izmaksas noteiktas tādu pašu apsvērumu dēļ kā vecuma pensiju izmaksas. Visi šajās normās paredzētie pensiju izmaksu apmēri būtībā balstās uz līdzīgu likumdevēja izpratni par tā tiesībām ieviest noteiktas izmaiņas sociālo tiesību regulējumā. Satversmes tiesas secinājumi par vecuma pensiju izmaksu vienlīdz ir attiecināmi arī uz attiecīgajā lietā apstrīdētajās normās ietvertajām izdienas pensijām (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 21. un 22. punktu*). Tātad arī uz izdienas pensijām iekšlietu sistēmas darbiniekiem, kam šīs pensijas bija noteiktas saskaņā ar normām, kuras bija spēkā pirms Izdienas pensiju likuma pieņemšanas.

5.1. Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 norādīts arī, ka minētajā lietā apstrīdētajās normās noteikto izdienas pensiju izmaksu apmērs ir cieši saistīts ar sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta izdevumiem. Tāpat arī vecuma un konkrēto izdienas pensiju mērķi ir līdzīgi – kompensēt darbspēju zudumu. Proti, izdienas pensijas ir vērstas uz to, lai, iestājoties noteiktiem apstākļiem, nodrošinātu ar iztikas līdzekļiem personas, kuru darbs saistīts ar profesionālo iemaņu zudumu, kas var rasties jau pirms vecuma pensijas piešķiršanai noteiktā vecuma sasniegšanas.

Taču izdienas pensijas iekšlietu sistēmas darbiniekiem, uz kuriem attiecas apstrīdētā norma, tiek izmaksātas ne vien no valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta, bet arī no pamatbudžeta programmas 38.02.00 “Izdienas pensijas, pabalsti un kompensācijas”. Tomēr tas vien, ka šīs pensijas daļēji tiek izmaksātas no valsts pamatbudžeta, pats par sevi vēl nenozīmē, ka attiecīgās izdienas pensijas neietilpst Satversmes 109. panta tvērumā.

5.2. Satversmes tiesa savos nolēmumos ir vērtējusi atsevišķu izdienas pensiju izmaksu jautājumu satversmību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 4. decembra spriedumu lietā Nr. 2003-14-01 un 2007. gada 4. janvāra spriedumu lietā Nr. 2006-13-0103*), secinot, ka izdienas pensija ir papildu sociālā garantija personām, kuras valsts interesēs īpašos apstākļos pildījušas noteiktas funkcijas (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 4. decembra sprieduma lietā Nr. 2003-14-01 7. punktu*).

Satversmes tiesa jau iepriekš ir noskaidrojusi, ka “izdienas pensija iekšlietu sistēmā kalpo gan kā materiālā stāvokļa nodrošinājums, gan arī kā sociālā garantija darbiniekam, kurš noteiktu darba dzīves posmu veltījis valstij svarīgu funkciju izpildei – valsts iekšējās drošības sargāšanai, turklāt specifiskos, fiziski un psihoemocionāli sarežģītos un ne vienmēr prognozējamos dienesta apstākļos. Dienestā esošie darbinieki arī no darba brīvajā laikā var tikt iesaistīti dabas stihiju radītu postījumu, ugunsgrēku un citu katastrofu seku likvidācijā vai valstij nozīmīgu pienākumu veikšanā, ja valsts rīcībā esošie cilvēku resursi ir nepietiekami. Spējas pildīt dienestu minētajos apstākļos ar gadiem samazinās” (*Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7.1. punkts*).

Analizējot visas valstī noteiktās izdienas pensijas, Satversmes tiesa ir secinājusi, ka argumentus, kas pamato, kādēļ atsevišķām valsts nodarbināto personu kategorijām tiek noteikta sevišķa sociālā garantija – izdienas pensija, nosacīti var iedalīt vairākās grupās:

1) attiecīgā dienesta vai profesijas īpatnības ir saistītas ar profesionālo iemaņu mazināšanos vai zudumu, sasniedzot noteiktu vecumu vai nostrādājot šajā profesijā noteiktu laiku (uzkrājot zināmu darba stāžu);

2) attiecīgā persona pilda valstij svarīgu dienestu, kura gaita būtiski atšķiras no to personu darba apstākļiem, kuras strādā uz civiltiesiska līguma pamata. Dienesta laikā persona ir pakļauta valsts noteiktiem būtiskiem ierobežojumiem (dienesta gaitas reglamentiem u.c.), tās pienākums ir iesaistīties dienesta izpildē iepriekš neparedzētos, nereti bīstamos apstākļos. Izdienas pensija šajā gadījumā, no vienas puses, kompensē minētā dienesta laikā priekšlaicīgi zaudētās darba spējas, bet, no otras puses, kalpo kā kompensācija par dienesta laikā noteiktajiem

ierobežojumiem neatkarīgi no tā, vai šie ierobežojumi ir vai nav radījuši priekšlaicīgu darba spēju samazināšanos;

3) izdienas pensija netieši veido it kā “atliktu atalgojumu” par nevainojamu dienestu ilgā laika periodā un sekmē attiecīgo dienestu un institūciju kvalitatīvu darbību, it īpaši antikorupcijas aspektā.

Uz iekšlietu sistēmas darbinieku izdienas pensijām ir attiecināmi visi minētie mērķi (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7.1. un 7.2. punktu*).

Satversmes tiesa ir arī secinājusi, ka atšķirīgā attieksme pret personām, kuras pilda minēto dienestu vai amata pienākumus, ir attaisnojama ar leģitīmiem mērķiem, proti, gan ar sabiedrības interešu aizsardzību, nodrošinot attiecīgo dienestu darbu, gan arī ar katras attiecīgā profesijā strādājošās vai attiecīga amata pienākumus pildošās personas sociālo interešu aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7.1. punktu*).

Līdz ar to izdienas pensijas aptver gan sociālo tiesību aspektu, gan arī kalpo citiem mērķiem. Tomēr tas, ka izdienas pensijas kalpo arī citiem mērķiem, nebūt tās pilnībā neizslēdz no Satversmes 109. panta tvēruma. Vienlaikus Satversmes tiesa arī atzīst, ka, raugoties no Satversmes 109. pantā noteikto pamattiesību nodrošināšanas un aizsardzības aspekta, pastāv atšķirības starp vecuma un izdienas pensijām. Minētās atšķirības nav nosakāmas abstrakti, bet izvērtējamas, ņemot vērā konkrētas lietas apstākļus.

5.3. Atsevišķi eksperti izsaka šaubas par to, vai izdienas pensijas ir lētākais un efektīvākais sociālās aizsardzības mehānisms. Tiek norādīts, ka “atbilstoši Eiropas Savienības principiem un likumdošanai nav pieļaujamas profesijas, kurās par kaitīgiem apstākļiem tiek piešķirtas kompensācijas” (*sk. M. Poršņovas viedokli lietā Nr. 2008-43-01 izskatāmās lietas materiālu 49. lpp.*). Šis arguments būtu vērā ņemams attiecībā uz personām, kuras savulaik tautsaimniecībā strādājušas darbos ar kaitīgiem apstākļiem un kurām līdz ar to bija plaši paredzētas iespējas saņemt pensiju pirms vispārējā pensionēšanās vecuma. Taču šādu prasību nevienā valstī nevar attiecināt uz dienestiem, kas saistīti ar cilvēku glābšanu katastrofu situācijās un kārtības uzturēšanu, tostarp vardarbības novēršanu, kā arī militāro dienestu. Valsts nevar garantēt, ka, piemēram, ugunsdzēsējs smaga ugunsgrēka gadījumā vai policists, aizturot bruņotu noziedznieku, būs pilnīgi drošos apstākļos.

Izskatāmās lietas ietvaros nav iespējams risināt jautājumu par to, vai paaugstinātas bīstamības un spriedzes apstākļos dienestu pilda absolūti visas personas, kurām iekšlietu sistēmā tiek piešķirtas speciālās dienesta pakāpes un kurām līdz ar to pēc attiecīga laika nodienēšanas rodas tiesības uz izdienas pensiju. Izskatāmās lietas ietvaros nav iespējams risināt arī jautājumu par to, vai pastāv iespējas paaugstināt vecumu, ar kuru personām rodas tiesības saņemt izdienas pensiju. Šādi jautājumi risināmi, izvērtējot attiecīgo likumu nosacījumus. Apstrīdētā norma uz to nav vērsta. Tā neparedz izveidotajā sistēmā izmaiņas pēc būtības, bet tikai ierobežo pensijas izmaksu uz noteiktu laiku.

Tas, ka atsevišķus iekšlietu sistēmas darbinieku izdienas pensiju sistēmas nosacījumus varētu vērtēt kritiski, pats par sevi neatņem šai pensiju kategorijai konstitucionāli tiesisku aizsardzību.

5.4. Vērtējot ar iekšlietu sistēmas darbinieku izdienas pensijām saistītos jautājumus Eiropas valstu kopējā konstitucionāli tiesiskā mantojuma kontekstā, jāņem vērā, ka dažādās valstīs būtiski atšķiras gan civildienesta reglamentācija konstitūcijā, gan arī civildienesta organizācija.

Eiropas valstu konstitucionālās tiesas nav saskatījušas vienlīdzības principa pārkāpumu apstākļi, ka noteiktu laiku valsts dienestā esošajām personām vai šo personu grupām, kas noteiktu laiku pildījušas valsts dienestu īpašos apstākļos, tiek noteikts atšķirīgs pensionēšanās vecums.

Tā, piemēram, vērtējot 2000. gada pensiju reformu, kas visupirms bija vērsta uz pensijas vecuma strauju paaugstināšanu, Austrijas Konstitucionālā tiesa nesaskatīja vienlīdzības principa pārkāpumu apstākļi, ka likumā, kas regulēja federālo ierēdņu pensijas, bija paredzēti no vispārējā regulējuma atšķirīgi nosacījumi (*sk. Austrijas Konstitucionālās tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. G300/02 ua 2.3.2.2. punktu <http://www.ris.bka.gv.at>*).

Vācijas Federālā konstitucionālā tiesa ir uzskatījusi par acīmredzami nepamatotu un nav pieņēmusi izskatīšanai policista konstitucionālo sūdzību par pensionēšanās vecuma paaugstināšanu. Proti, līdz 2004. gadam attiecīgais Reinzemes-Pfalcas pavalsts likums paredzēja iespēju visiem policijas ierēdņiem pensionēties, sasniedzot 60 gadu vecumu. Jaunais regulējums savukārt noteica, ka, sasniedzot 60 gadu vecumu, pensionēties var tikai tie policisti, kuri vismaz 25 gadus pildījuši dienestu apstākļos, kas saistīti ar dienestu maiņās, mobilajās

vienībās, īpašo operāciju vienībās vai policijas helikopteru vienībās. Policistiem, kas pildījuši dienestu citās policijas struktūrās, pensionēšanās vecums tika pakāpeniski paaugstināts (*sk. Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas 2008. gada 23. maija nolēmumu lietā 2 BvR 1081/07 http://www.bverfg.de/entscheidungen/rk20080523_2bvr108107.html*).

Speciālas valsts pensijas iekšlietu dienesta, speciālā izmeklēšanas dienesta, valsts drošības dienesta, aizsardzības spēku un prokuratūras ierēdņiem, karavīriem un virsniekiem paredzētas arī Lietuvā (*sk., piemēram, Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2002. gada 23. aprīļa spriedumu lietā Nr. 27/2000 <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2002/r020423.htm>*).

Līdz ar to, vērtējot kritiskus argumentus par Latvijas pensiju sistēmu, ko atsevišķas starptautiskās institūcijas paudušas vairākus gadus iepriekš, jāņem vērā, ka regulējums, kas paredz no vispārējās pensiju izmaksas sistēmas atšķirīgus nosacījumus valsts dienestā ilgstoši kalpojušām personām, pats par sevi nav pretrunā ar demokrātisko Eiropas valstu praksi. Nepieciešamība pilnveidot atsevišķus izdienas pensiju regulējuma elementus nevar būt par pamatu izdienas pensiju izslēgšanai no sociālās drošības sistēmas.

Turklāt kopumā izdienas pensiju īpatsvars procentos, salīdzinot ar Latvijas iekšzemes kopproduktu laika posmā no 1998. gada līdz 2009. gadam, ir samazinājies no 0,3 procentiem līdz 0,1 procentam (*sk. Ministru kabineta 2009. gada 15. oktobra vēstuli Nr. 18/TA-3223 par papildu informāciju lietā Nr. 2009-43-01 izskatāmās lietas materiālu 91. lpp.*).

5.5. Satversmes 109. pants noteic: „Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.” Satversmes tiesa, interpretējot minēto pantu, atzinusi, ka, no vienas puses, šo pamattiesību īstenošana ir atkarīga no valsts un sabiedrības rīcībā esošajiem resursiem, bet, no otras puses – ja kādas tiesības uz sociālo aizsardzību ir iekļautas pamatlikumā, tad valsts vairs nevar atteikties tās īstenot. Tās vairs nav tikai deklaratīva rakstura tiesības, un to aizsardzībai Latvijā ir piešķirta konstitucionāla vērtība (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2001. gada 13. marta sprieduma lietā Nr. 2000-08-0109 secinājumu daļu*).

Gan Pieteikuma iesniedzējs, gan arī Saeima ir vienisprātis, ka apstrīdētā norma attiecas uz sociālo tiesību jomu un lietā tiek apstrīdēta likumdevēja rīcība, kas ierobežo Satversmē garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Satversmes tiesa piekrīt viedoklim, ka apstrīdētā norma ietilpst Satversmes 109. panta tvērumā. Satversmes 109. pants pats par sevi neprasa, bet arī neliedz valstī izveidot izdienas pensiju sistēmu. Valsts var izvēlēties ļoti dažādus līdzekļus, lai kompensētu personām ar dienestu saistītos īpašos apstākļus. Taču, ja valsts ar likumu ir izveidojusi izdienas pensiju sistēmu, šī sistēma ir kļuvusi par valsts sociālās drošības sistēmas sastāvdaļu.

6. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka sociālo tiesību īpašais raksturs noteic arī tiesu varas kontroles robežas šajā jomā. Īstenojot sociālās tiesības, likumdevējs bauda plašu rīcības brīvību, ciktāl tā saprātīgi saistīta ar valsts ekonomisko situāciju, tomēr šī rīcības brīvība nav neierobežota (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-07-01 13. – 14. punktu*). Savukārt “tiesu varai ir pienākums izvērtēt, vai likumdevējs ievērojis šīs rīcības brīvības robežas” (*Satversmes tiesas 2006. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-10-03 16. punkts*). Tas nozīmē, ka tiesai savu iespēju robežās jāpārbauda, vai: 1) likumdevējs veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības; 2) šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālā apmērā; 3) ir ievēroti vispārējie tiesību principi (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2007-13-03 8.4. punktu*).

6.1. Konkrētajā gadījumā tiesības uz sociālo nodrošinājumu vismaz minimālajā līmenī netiek skartas. Līdz ar to nevar secināt, ka pastāvētu Satversmes 109. pantā noteikto pamattiesību ierobežojums tieši tādā pašā izpratnē kā Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01. Satversmes 109. pants negarantē personām tiesības uz konkrētiem pensijas veidiem, tostarp izdienas pensiju, kas aprēķināta pēc konkrētiem kritērijiem vai konkrētā apmērā. Taču, ja valsts konkrēta veida pensiju ir paredzējusi likumā, tad Satversmes 109. pants prasa, lai valsts turpmākā rīcībā attiecībā uz šo pensiju atbilstu tiesiskas valsts principiem – konkrētajā gadījumā tiesiskās palāvības principam un samērīguma principam. Savukārt, izvērtējot kādas tiesību normas atbilstību principiem, kas izriet no Satversmes 1. pantā noteiktajām konstitucionālajām pamatvērtībām, jāņem vērā

tas, ka šo principu izpaušme dažādās tiesību jomās var atšķirties. Līdz ar to izskatāmajā lietā apstrīdētās normas atbilstība tiesiskās paļāvības principam un samērīguma principam jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 109. pantu.

6.2. Sociālā solidaritāte ekonomiskās krīzes apstākļos nozīmē to, ka ikviens pilsonis uzņemas proporcionālu atbildību par smago krīzes seku novēršanu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma lietā Nr. 2009-11-01 10.3. punktu*). Gadījumos, kad sakarā ar ekonomiskās situācijas lejupslīdi ir nepieciešams samazināt sociālās garantijas, valstij jārikojas atbilstoši tiesiskas valsts principiem.

6.2.1. Tiesiskās paļāvības princips neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Tiesiskās paļāvības princips nav interpretējams tik plaši, ka tas personu pasargātu no jebkuras vilšanās. Pretēja pieeja novestu pie valsts nespējas reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem. Vienlaikus tiesiskās paļāvības princips prasa, lai valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu saprātīgu līdzsvaru starp personas paļaušanos uz spēkā esošo tiesisko regulējumu un tām interesēm, kuru nodrošināšanai šis regulējums tiek mainīts (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 23. un 25. punktu*).

Izdienas pensijas iekšlietu sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm tiek piešķirtas ar vairākiem mērķiem, tostarp kā kompensācija par valstij nepieciešama dienesta pildīšanu īpašas spriedzes apstākļos. Persona, kura ieguvusi speciālo dienesta pakāpi un nodienējusi atbilstošu laiku, reiz ir izdarījusi izvēli, proti, nolēmusi pildīt šo dienestu ar attiecīgiem nosacījumiem, tostarp nosacījumiem par izdienas pensiju. Apstrīdētās normas spēkā stāšanās laikā šai personai vairs nav iespēju izvēlēties, vai, ievērojot attiecīgo atalgojumu un sociālās garantijas, tā būtu uzņēmusies dienestu. Tāpat personai vairs nav tiesību izvēlēties, vai tā būtu atvaļinājusies pirms vispārējā pensijas vecuma sasniegšanas.

Iekšlietu sistēmā attiecīgo laiku nodienējušai personai nevarēja rasties paļāvība uz konkrētu pensijas apmēru, taču bija tiesības paļauties uz to, ka izdienas pensijas apmērs būs saprātīgi saistīts ar šīs personas ieguldījumu dienestā un attiecīgo ekonomisko situāciju. Vispārējas inflācijas un atalgojuma pieauguma apstākļos šādām personām būtu tiesības sagaidīt attiecīgu pensijas pārrēķinu. Līdzīgi apstākļos, kad iekšlietu sistēmā dienāšo personu atalgojums tiek būtiski samazināts, būtu pieļaujams arī saprātīgs izdienas pensiju apmēra

samazinājums pēc noteiktiem kritērijiem. Taču apstrīdētā norma paredz pensijas samazinājumu ļoti būtiskā – vairāk nekā divu trešdaļu apmērā. Pensijas samazināšanai noteikts tikai viens kritērijs – personas atrašanās sociāli apdrošinātas personas statusā. Personai bija tiesības paļauties uz to, ka pensijas izmaksa netiks saistīta ar šādu iepriekš neparedzamu nosacījumu.

Līdz ar to apstrīdētā norma ir būtiski skārusi personas tiesisko paļāvību.

Tomēr Satversmes tiesa ir vairākkārt norādījusi, ka sabiedrībai nozīmīgu interešu aizskārums novēršanai būtu dodama prioritāte salīdzinājumā ar tiesiskās paļāvības principu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 15. marta sprieduma lietā Nr. 2009-44-01 19. punktu*).

6.2.2. Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka attiecīgā likumprojektu pakete tika pieņemta, pienācīgi neizvērtējot alternatīvas iespējas un neizsverot ieguvumus un zaudējumus konkrētā rīcības varianta gadījumā.

Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 Satversmes tiesa ir arī secinājusi, ka likumdevējs, pieņemot minētajā lietā apstrīdētās normas, “nav ar pietiekamu rūpību izvērtējis to alternatīvas un nav paredzējis saudzējošāku risinājumu. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 109. pantam” (*Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 30.2.2. punkts*).

Atbildes rakstā nav norādīts un no lietas materiāliem neizriet, ka attiecībā uz izskatāmajā lietā apstrīdētās normas pieņemšanu Saeima būtu rīkojusies citādi.

Attiecībā uz izskatāmajā lietā apstrīdēto normu vēl papildus jāuzsver, ka nav tikusi izvērtēta izdienas pensiju izmaksai noteikto ierobežojumu ietekme uz personām, kuras vēl pilda attiecīgos dienestus. Kā jau tas norādīts iepriekš, izdienas pensijām ir noteiktas funkcijas šo dienestu personālsastāva kvalitātes nodrošināšanā, kā arī antikorupcijas aspektā. Valsts nepamatota atteikšanās pildīt savas saistības varētu novest pie nedrošības par to, ka valsts arī turpmāk – pēc apstrīdētajā normā noteiktā termiņa beigām – tās pildīs, un līdz ar to pie iekšlietu dienesta personālsastāva kvalitātes pazemināšanās. Piemēram, dienestu pildīt spējīgas, kvalificētas personas ar pieredzi, proti, tādas personas, kuru

sagatavošanā attiecīgajam dienestam valsts jau ir ieguldījusi daudz līdzekļu, varētu izvēlēties dienestu atstāt.

Līdz ar to nav pamatots Saeimas apgalvojums, ka sabiedrība no apstrīdētās normas gūst būtisku labumu.

6.2.3. Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 Satversmes tiesa jau norādījusi, ka pensiju samazināšana īpaši skāra strādājošos pensionārus, kuriem tika noteikts pensijas ieturējums 70 procentu apmērā un kuri nevarēja pārtraukt darba attiecības atbilstoši Latvijas normatīvo aktu prasībām nodarbinātības jomā. Proti, no Izmaksu likuma pieņemšanas brīža līdz tā spēkā stāšanās brīdim pagāja aptuveni divas nedēļas. Īsais likuma spēkā stāšanās termiņš nebija pietiekams, lai personas varētu pienācīgā kārtā izvērtēt, vai tām būtu lietderīgi izbeigt darba tiesiskās attiecības atbilstoši Darba likuma 100. panta pirmajai daļai, kas paredz, ka darbiniekam ir tiesības rakstveidā uzteikt darba līgumu vienu mēnesi iepriekš (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 32. punktu*). Šie argumenti vienlīdz attiecas arī uz apstrīdēto normu.

Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 Satversmes tiesa jau norādījusi arī to, ka pensiju samazinājumam nav paredzēta diferencēta pieeja, proti, samazinot pensijas apmēru, netiek ņemts vērā, vai un cik lielus ienākumus persona gūst kā sociāli apdrošinātā persona.

Gadījumos, kad valstī iestājušies īpaši nelabvēlīgi ekonomiskie apstākļi, var rasties tāda situācija, ka valsts savu iespēju robežās rūpējas tikai par maksimāli daudzu personu minimālajām eksistences iespējām. Tomēr šo apstākļu sekām vienlīdz smagi būtu jāgūstas uz visiem valsts iedzīvotājiem. Satversmes tiesa jau ir secinājusi, ka vienlīdzīga attieksme pret visām personām attiecībā uz to līdzekļu samazinājumu, kuri tiek izmaksāti no valsts budžeta, valstī nebija nodrošināta (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra sprieduma lietā Nr. 2009-11-01 19. punktu*). Šādos apstākļos nediferencētu izdienas pensiju samazinājumu par 70 procentiem nevar uzskatīt par atbilstošu samērīguma principam.

Līdz ar to apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 109. pantam kopsakarā ar Satversmes 1. pantu.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktu gadījumā, kad Satversmes tiesa kādu tiesību normu atzīst par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai, tai jānosaka brīdis, ar kuru attiecīgā norma zaudē spēku. Šajā lietā Pieteikuma iesniedzējs lūdzis apstrīdēto normu atzīt par spēkā neesošu no tās pieņemšanas dienas, proti, 2009. gada 16. jūnija.

Nosakot konkrētu brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, Satversmes tiesa, balstoties arī uz savu līdzšinējo praksi, izvērtēs divus jautājumus:

– vai apstrīdētās normas atzīšana par spēku zaudējušu ar atpakaļejošu datumu ir nepieciešama Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizsardzībai;

– vai pastāv kādi apsvērumi, atbilstoši kuriem apstrīdētā norma būtu jāatzīst par spēkā neesošu ar atpakaļejošu datumu tikai attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 34. punktu*).

Šajā spriedumā Satversmes tiesa ir secinājusi, ka apstrīdētā norma pārkāpj Satversmē noteiktos tiesiskas valsts pamatprincipus un līdz ar to arī personām garantētās pamattiesības. Nav nekādu citu iespēju novērst Pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu, kā vien atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža. Šādā gadījumā valstij rodas pienākums atmaksāt ieturēto pensijas daļu.

Līdzīgā situācijā kā Pieteikuma iesniedzējs atrodas visas personas, uz kurām apstrīdētā norma attiecas. Satversmes tiesa ņem vērā, ka konstitucionālās sūdzības par šo pašu apstrīdēto normu iesniegušas arī citas personas. Satversmes tiesa atzīst, ka aizskārumi ir radīti ne tikai konstitucionālās sūdzības iesniedzējam, bet visiem attiecīgās izdienas pensijas saņēmējiem, uz kuriem apstrīdētā norma attiecas. Tāpēc apstrīdētā norma ir atzīstama par spēku zaudējušu no tās pieņemšanas brīža attiecībā uz visiem attiecīgās izdienas pensijas saņēmējiem, kurus tā skar.

Vienlaikus jāņem vērā fakts, ka apstrīdētā norma skar valsts finanses, proti, valsts budžetu. Tūlītēja sprieduma izpilde varētu radīt nelabvēlīgas sekas sabiedrībai kopumā. Spriedumā lietā Nr. 2009-43-01 analizētie apstākļi attiecas arī uz izkatāmajā lietā apstrīdēto normu.

Ja Satversmes tiesa neizlemtu ar šā sprieduma izpildi saistītos jautājumus, proti, nenoteiktu brīdi, kad apstrīdētā norma zaudē savu spēku, tad veidotos tāda

situācija, kas varētu apdraudēt valsts budžeta stabilitāti, turklāt rastos neskaidrība par to, kad tieši uzsākama, cik ilgi un kādā kārtībā veicama uz apstrīdētās normas pamata ieturētās pensijas daļas izmaksāšana. Likums Satversmes tiesai neliedz noteikt, ka sprieduma izpildi – pensiju izmaksāšanu pilnā apmērā – nav iespējams uzsākt nekavējoties (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 35. punktu*).

Izvērtējot valsts ekonomisko stāvokli un valsts budžeta iespējas, uz apstrīdētās normas pamata neizmaksātā pensijas daļa Saeimas noteiktajā kārtībā pilnā mērā atmaksājama ne vēlāk kā līdz 2015. gada 1. jūlijam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a:

1. Atzīt likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” pārejas noteikumu 20. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam un spēkā neesošu no pieņemšanas brīža.

2. Noteikt, ka saskaņā ar likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” pārejas noteikumu 20. punktu noteiktie ieturējumi no izdienas pensijām ir jāizbeidz ne vēlāk kā no 2010. gada 1. jūnija.

3. Noteikt, ka Saeimai ne vēlāk kā līdz 2010. gada 1. jūnijam ir jānosaka kārtība, kādā atlīdzināmi ieturējumi, kas veikti, pamatojoties uz likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” pārejas noteikumu 20. punktu.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris